

## PÕHIKOOLI AJALOO LÕPUEKSAM 2008

### 1. Eksam toimub 16. juunil

### 2. Eksami eesmärgid:

- 1) hinnata põhikooli riiklikus õppekavas määratletud üldpädevuste omandatust, ainekava läbivate teemade ja ainealaste õpitulemuste saavutatust;
- 2) anda eksamitulemuste analüüsi kaudu koolile ning õpetajatele võimalus hinnata oma õpilaste õpitulemusi üleriigilisel taustal;
- 3) suunata eksamitulemuste analüüsist tulenevate järelduste, põhikooli lõpueksamite sisu ja vormi kaudu õppeprotsessi;
- 4) siduda järjestikuseid haridusastmeid ja –tasemeid, andes eksami analüüsi kaudu üldhinnangu põhikooli õpitulemuste saavutatustest järgnevateks õpinguteks;
- 5) välishindamise tulemuste põhjal kavandada ja teha muudatusi riiklikus õppekavas, õppekirjanduses, õpetajate täienduskoolituses, suunata vastavat arendustööd kaasates eksami ettevalmistamisesse ja tulemuste analüüsi ainenõukogu ja Eesti Ajalooõpetajate Seltsi liikmeid, ajaloo-alast haridust andvaid kõrgkooli, riikliku õppekava arendamise töörühma liikmeid ning täienduskoolitus keskusi/asutusi.

### 3. Eksami korraldus

Ajaloo lõpueksami kirjutamiseks on aega 2 tundi ja 30 minutit (150 minutit). Eksamil vaheaega ei ole. Eksamiülesannete vastamise järjekorra valib õpilane. Eksamil on võimalik saada kokku 75 punkti.

Eksamitöö kirjutatakse sinise või musta tindi või pastaga. Vastused kirjutatakse loetavalt ja üheselt mõistetavalt. Paranduste tegemisel ei ole lubatud vastust üle kirjutada ega kasutada korrektorit. Vale vastus tõmmatakse maha ja kõrvale või järele kirjutatakse uus vastus.

Eksamitöö hinnatakse koolis.

Põhikooli lõpueksamil võib kasutada *Ajalooatlast põhikoolile*. Regio: 2000.

### 4. Eksami vorm

Põhikooli eksam on kirjalik, koosneb arutlusest ja erinevatest üleannetest (allika analüüs; kaardi tundmine; teemakohaste faktide, isikute ja mõistete tundmine; perioodile/teemale iseloomulike joonte, sündmuste tundmine; iseloomustamine, võrdlemine, seoste loomine, hinnangu andmine).

Kirjalikku arutlust (õpilane valib ühe neljast väljapakutud teemast) hinnatakse 15 punktiga. Hinnatakse arutluse vastavust teemale, ajastu ja teemakohaste faktide tundmist, analüüsi, võrdlemise ja seoste loomise oskust ning isikliku suhtumise väljendamist hinnangute kaudu.

Allika analüüsiga hinnatakse tekstist olulise leidmise ja katkendi põhjal vastamise oskust, allikatekstide kommenteerimise ja hindamise oskust. Pildi või foto analüüsiga äratundmise, seostamise, iseloomustamise ja tõlgendamise oskust.

Kaardiülesandega kontrollitakse kaardilt informatsiooni leidmise oskust.

Muude ülesannetega, kas õpilane

- on omandanud lähiajaloo kronoloogilised piirid, teab ja oskab iseloomustada tähtsamaid ajaloosündmusi, isikuid, kultuurinähtusi ja –panust;
- tunneb Eesti 20. sajandi ajalugu, oskab siduda Eesti ajaloo sündmusi kodukoha, naabermaade, Euroopa ja maailma ajalooga;
- oskab leida ajaloosündmuste ja –nähtuste sarnasusi ja erinevusi, põhjusi ja tagajärgi;
- saab aru, et ajaloosündmusi võib alati mitmeti tõlgendada; põhjendab oma seisukohtu ja oskab anda hinnangut;
- oskab end asetada minevikus elanud inimese olukorda.

**Eksami teemad koos märksõnadega:**

### **AJALOO PÕHIKOOLI LÕPUEKSAMI TEEMAD 2008**

#### **ÜLDAJALUGU**

**Demokraatiad ja diktatuurid kahe maailmasõja vahel.**

<b>§</b>	<b>Teemad lahtikirjutatult</b>	<b>Mõisted, organisatsioonid, isikunimed</b>
3 3a, 4	Demokraatia laienemine Esimese maailmasõja tulemusena, valimisõiguse laienemine; demokraatlike riikide iseloomulikud jooned; demokraatlikud ja mittedemokraatlikud liikumised; pealetung demokraatiale. Euroopa poliitiline kaart: demokraatlikud ja diktatuuririigid. Suurbritannia, Prantsusmaa ja USA : majandus, sise- ja välispoliitika.	Liberalism, konservatism, sotsialism ja sotsiaaldemokraatia, fašism, kommunism, natsionaalsotsialism,  Tööerakond, dominioon, Briti Rahvaste Ühendus; Rahvarinne; vabariiklased ja demokraadid, majanduslik liberalism, isolatsioonism, uus kurss Franklin Delano Roosevelt
5 10 6 8	Diktatuuride tekkimise põhjused, autoritaarsed ja totalitaarsed diktatuurid. Diktatuuride iseloomulikud jooned. NSVL: sünd, majandus-, sise- ja välispoliitika. Natsionaalsotsialistlik Saksamaa: Hitleri võimuletulek, Saksamaa sise- ja välispoliitika.	NEP, maailmarevolutsioon, Komintern, majanduse industrialiseerimine ja kollektiviseerimine Vladimir Lenin, Jossif Stalin, Adolf Hitler

**NSV Liidu ja idabloki lagunemine.**

§	Teemad lahtikirjutatult	Mõisted, nimed
28	Gorbatšovi kava NSV Liidu ümberkorraldamiseks:	Idablokk, perestroika, glasnost, uut
28a	perestroika algus, avalikustamine, uus kurss välispoliitikas, 1991. aasta augustiputš ja NSV Liidu lagunemine.	moodi mõtlemine välispoliitikas, poliitilise elu reformimine, augustiputš, NSV Liidu lagunemine, Sõltumatute Riikide Ühendus
30	Nõukogude Liidu taandumine ja sotsialismi ammendumine Ida-Euroopas; Idabloki lagunemine: Berliini müüri langemine, muutused majanduses ja poliitikas. Muutused Kesk- ja Ida-Euroopa poliitilisel kaardil: uued riigid ja Euroopa Liidu laienemine.	Mihhail Gorbatšov, Boriss Jeltsin

## EESTI AJALUGU

### Eesti Vabariik: Vabadussõda ja areng 1918-1940 (omariikluse kaotuseni)

§	Teemad lahtikirjutatult	Mõisted, nimed
9, 9a,	Eesti Vabadussõda, sh Landeswehri sõda, Tartu rahuleping.	Vabadussõjalased, vaikiv ajastu
9b, 10b	Demokraatlik Eesti ja autoritaarne Eesti; majanduselu, maareform; välispoliitika, Balti liit, Kultuurielu:	Johan Laidoner, Jaan Poska, Jaan Tõnisson, Konstantin Päts
14	Kultuurkapital, kultuurautonoomia, haridus, teadus, kirjasõna, muusika, kunst, teatri- ja filmikunst, sport. Eesti Vabariigi põhiseadused. MRP tagajärjed Eesti jaoks: baasideleping, okupeerimine, liitmine NSV Liidu külge. Esimene nõukogude aasta.	Kultuurkapital, kultuurautonoomia Küüditamine, natsionaliseerimine

### Eesti taasiseseisvumine 1987-1991. Eesti 1991-2004.

§	Teemad lahtikirjutatult	Mõisted, nimed
29, 29a	Uus ärkamisaeg: laulev revolutsioon, vastasseis erinevate poliitiliste jõudude vahel, impeeriumimeelsed jõud, suveräänsusdeklaratsioon, kodanike komiteede	Fosforiidikampaania, laulev revolutsioon, ERSP, Rahvarinne, Eesti Muinsuskaitse Selts, Eesti Kongress,

	liikumine, IME majandusprogramm, iseseisvuse taastamine	Balti kett Vaino Väljas
31	Põhiseadusliku riigikorra ülesehitamine, üleminek turumajandusele, võõrvägede lahkumine, Eesti Vabariigi välispoliitika: ühinemine rahvusvaheliste organisatsioonidega, suhted naaberriikidega	Lennart Meri, Arnold Rüütel

Põhikooli eksami koostamisel võetakse aluseks 9. klassi õpik Einar Värä, Tõnu Tannberg, Ago Pajur. Lähiajalugu. I ja II osa. Kirjastus AS Bit: 2004.

### 5. Eksami tase

Eksamiga kontrollitakse põhikooli õpitulemuste saavutus ajaloos. Eksamiga kontrollitakse IX klassi *Lähiajaloo* kursuses õpitud Eesti ja üldajaloo ainesisu.

### 6. Ülesannete tüübid

**Avatud vastustega ülesanded:** arutluse kirjutamine; kaardi, pildi/foto, allikakatke analüüs; näidete esitamine olukorra, perioodi, sündmuse kirjeldamiseks ja iseloomustamiseks, oma valikute ja seisukoha põhjendamine, mõistete selgitamine.

**Etteantud vastusega ülesanded:** järjestamine ajaliselt varasemast sündmusest alates; valikvastustega ülesanded – etteantud tunnuste klassifitseerimine (näiteks kriisi põhjused, kriisi tunnused, kriisist väljumise teed)

### 7. Eksaminand peab teadma ja oskama

Eksamitöö koostatakse RÕK (2002) põhikooli õpitulemuste alusel. Eksam kontrollib Eesti ajaloo ja XX sajandi üldajaloo õppesisu

**Õpitulemused:** põhikooli lõpetaja

- on omandanud maailma ajaloo põhietappide kronoloogilise raamistiku, suudab asetada sinna uut informatsiooni, teab tähtsamaid ajaloosündmusi;
- mõistab eri ajastute ajaloo kultuuripanust, iseloomustab tähtsamaid ajaloosündmusi, isikuid, kultuurinähtusi;
- teab Eesti ühiskonna arengujärke, oskab neid suhestada kodukoha, naabermaade ja Euroopa ning maailma ajalooga, teab tähtsamaid ajaloosündmusi;
- oskab leida ajaloosündmuste ja -nähtuste sarnasusi ja erinevusi, põhjusi ja tagajärgi;
- saab aru, et ajaloosündmusi võib alati mitmeti tõlgendada;
- töötab mitmesuguste ajalooallikatega, kommenteerib ja hindab neid;
- põhjendab oma seisukohti kirjalikult, oskab anda hinnangut, osaleb diskussioonis;
- töötab kaardiga, suudab ise koostada lihtsamaid skeeme ja andmekaarte;
- oskab end asetada minevikus elanud inimese olukorda.

## **8. Soovitusi eksamiks valmistumiseks**

Põhikooli ajaloo eksamiks valmistumisel tuleks tutvuda eksamiks valitud teemade kajastamisega õppekirjanduses ja tutvuda ülesannete tüüpidega varasemate eksamitööde alusel (sh eksami arutluse hindamise juhendiga). Eksaminand peaks arvestama, et faktiteadmiste perfektsest omandamisest ei piisa hea eksamitulemuse saavutamiseks. Teadmisi tuleb osata kontekstis kasutada, omavahel siduda, oma seisukohta põhjendada ja näidetega kinnitada.

## **9. Õppematerjalid**

Eksamitöö on koostatud IX klassi õppekomplekti alusel.

E. Värä, T. Tannberg, A. Pajur. Lähiajalugu. Õpik 9. klassile. I osa. AS Bit: 2004

E. Värä, T. Tannberg. Lähiajalugu. Õpik 9. klassile. II osa. AS Bit: 2004

E. Tannberg, U. Linnus. Lähiajalugu. Töövihik 9. klassile. I osa. AS Bit: 2004

E. Tannberg, U. Linnus. Lähiajalugu. Töövihik 9. klassile. II osa. AS Bit: 2004